

Webinar Representativiteit: breinbrekers en praktische tools

september 2023

Hand-out

Nationaal Programma
RES Regionale
Energie
Strategie

Inhoudsopgave

Handige links.....	3
Contactgegevens sprekers	3
RES Expertpool	3
Veelgestelde of belangrijke vragen	4
Wat is het belang van representativiteit?	4
Wat is representativiteit?	4
Enkele feiten en cijfers van het Twentse burgerberaad	4
Hoe bepaal je de criteria?	4
Hoe zit het met legitimiteit?	5
Hoe zorg je voor een goede vertegenwoordiging van verschillende gebieden?	5
Wat is de rol van de gemeenteraad?	5
Zijn er aan de voorkant afspraken gemaakt over wat er met de resultaten zou gebeuren? En kan de gemeenteraad het advies terzijde schuiven?	5
Is er iets te zeggen over het bereiken van laaggeletterden?	6
Hoe werkt de loting?	6
Organisatorische vragen	6
Hoe snel kun je een 'klein' burgerberaad organiseren?	6
Er was kritiek op het burgerberaad in Twente omdat het besloten was en er geen pers bij aanwezig mocht zijn. Zou het niet beter zijn om het beraad vanaf het begin transparant te maken?	6
Krijgen de deelnemers een vergoeding?	7

Handige links

Terugkijlink

<https://vimeo.com/npres/webinar-representativiteit-bij-burgerberaden>

Handleiding communicatie rondom burgerberaden

<https://www.energieparticipatie.nl/communicatie-rondom-burgerberaden>

Websites besproken projecten

<https://meedoen.energiestrategietwente.nl>

<https://duurzamestad.denhaag.nl/wijk/burgerberaad/>

<https://www.etes2050.nl/denk+mee/inwonerraad+energie/default.aspx>

<https://g1000sluis.nl/>

<https://g1000zuidholland.nl/>

Dutch Coding Company

<https://dutchcodingcompany.com>

Sortition foundation

<https://www.sortitionfoundation.org>

Contactgegevens sprekers

Naam	Organisatie	Emailadres
Sara Wortelboer	Nieuwe Wending	Sara@nieuwewending.nl
Lilly Bogičević	Bureau EMMA	bogicevic@emma.nl
Remco van der Stoep	Stichting G1000	remco@g1000.nu
Bas Koopman	NP RES	b.koopman@npres.nl

RES Expertpool

De expertpool van NP RES bestaat uit ruim 300 experts die regio's kunnen helpen met expertise die ze zelf niet in huis hebben. Wil je ondersteuning bij het organiseren van een burgerberaad, neem dan contact op met de RES Expertpool.

<https://www.regionale-energiestrategie.nl/werkwijze/expertpool>

Veelgestelde of belangrijke vragen

Wat is het belang van representativiteit?

Als je deelnemers een goede afspiegeling vormen van de gemeenschap dan komen er meer perspectieven aan bod. Mensen die normaal in gescheiden werelden leven komen met elkaar in contact. Dat werkt over het algemeen verbindend en gaat polarisatie tegen. Ook kan dat het gevoel van eigenaarschap bevorderen. Door het burgerberaad representatief te organiseren draag je bij aan de doelen van ieder participatietraject: je maakt de kans op inhoudelijk betere adviezen groter en het is procedureel rechtvaardig. Het resultaat is legitiemer.

Wat is representativiteit?

Representativiteit is de mate waarin verschillende groepen zijn vertegenwoordigd. Daarmee is representativiteit ook een voorwaarde voor inclusiviteit. Een inclusief participatietraject is een participatietraject waarin iedereen kan meedoen en niemand wordt buitengesloten.

Je hebt representativiteit op kenmerken, zogenaamde descriptieve representativiteit zoals geslacht, leeftijd, woonplaats, inkomen, opleiding en je hebt representativiteit op meningen: substantieve representativiteit.

Enkele feiten en cijfers van het Twentse burgerberaad

100 ingelote deelnemers, 3 inwonerdagen

30.000 brieven verstuurd op 600.000 inwoners

Minder dan 1 week inschrijftijd, toch respons van 1%

Minimaal 3 inwoners uit elk van de 14 gemeenten

Extra werving gedaan op jongeren via instagram (JongRES) en ook contact gelegd met HBO, UT en ROC

Geen loting onder jongeren (16-34), alle jongeren die zich hebben opgegeven deden mee om genoeg jongeren te behouden

Van de 100 ingelote deelnemers zijn er 86 geweest, 60 zijn er alle dagen geweest

Jongeren zijn gaandeweg nauwelijks afgevallen

Hoe bepaal je de criteria?

Bedenk welke criteria echt essentieel zijn en welke als secundaire criteria ook nog kunnen worden meegenomen. In een regio als Twente en bij vraagstukken en sentimenten als die van de RES, is een criterium stad, platteland en buitengebied bijvoorbeeld cruciaal. Kies niet te veel criteria; de kans dat er dan geen representatieve steekproef uit de tool komt, is dan groter. Bij Twente zijn de criteria geslacht, leeftijd,

gemeente en woongebied gebruikt. Bij de G1000 in Sluis is er voor gekozen om zoveel mogelijk inwoners te laten deelnemen. Er is met opzet geen 2e loting uitgevoerd, iedereen die zich had aangemeld kon deelnemen. Daardoor was het niet specifiek representatief maar was het door de groepsgrootte, 175 deelnemers, wel een heel divers gezelschap. De aanpak hierin verschilt per keer en wordt in overleg met bijvoorbeeld de gemeente en andere partners bepaald.

Hoe zit het met legitimiteit?

Het is van belang dat de gemeenteraad en het gemeentebestuur zeggen: 'wij stellen vertrouwen in deze methode. Wij stellen vertrouwen in deze groep.' Als er een paar mensen ziek zijn of niet komen opdagen, ben je vaak je representativiteit in strikte zin al kwijt. Raadsleden zoeken van tevoren houvast in criteria. Je wilt niet dat ze zich gaan verschuilen achter het argument dat het niet representatief is. Daarom is het van belang dat je enerzijds je cijfers en je verantwoording paraat hebt, en anderzijds dat je de verwachtingen en het idee moet managen. Perfecte representativiteit is niet haalbaar, maar dat is niet zo erg. Dat is de reguliere politiek bijvoorbeeld ook niet. Het gaat veel meer om diversiteit en om de rijkheid die dat oplevert. Het groepsproces zelf zorgt er wel voor dat er adviezen uitkomen die meerdere perspectieven dienen.

Hoe zorg je voor een goede vertegenwoordiging van verschillende gebieden?

In Twente wilde de organisatie uit elke gemeente minimaal 3 mensen, dat is gelukt. Dat was ook belangrijk voor de raden en wethouders. Daarvoor moesten we oververtegenwoordigen in de kleine gemeenten. Je trekt dus eigenlijk bepaalde gebieden voor om een eerlijke verdeling te krijgen. Gezien het thema is dat zeer uitlegbaar, in Enschede krijgen ze er minder mee te maken dan in het buitengebied.

Wat is de rol van de gemeenteraad?

Je wilt gemeenteraden vooral meenemen in wat je doet en ze adviseren. Zij gaan tenslotte iets doen met de uitkomsten. Voor hen is het ook een proces waarin ze een nieuwe, onvoorspelbare stem het woord geven. Het plan voor de loting wil je zeker met hen bespreken. De criteria voor loting geven houvast, daarom vraagt men vaak om veel criteria. Maar hoe meer persoonlijke informatie je gaat vragen, hoe meer drempels je opwerpt. Voor het gesprek daarover wil je ruimte inbouwen.

Zijn er aan de voorkant afspraken gemaakt over wat er met de resultaten zou gebeuren? En kan de gemeenteraad het advies terzijde schuiven?

In Twente is er lang over gepraat en was de uitkomst: het moet een zwaarwegend advies zijn. De afspraak daarbij was: neem de adviezen het over of leg publiekelijk uit waarom je bepaalde adviezen naast je neerlegt.

Bij de G1000 maken ze gebruik van een partnerovereenkomst met de overheden en andere betrokken organisaties. De partnerovereenkomst wordt door alle betrokken partijen ondertekend. De afspraak in de partnerovereenkomst komt op hetzelfde neer als in Twente: je neemt de adviezen over of je legt uit waarom je een advies naast je neerlegt.

Is er iets te zeggen over het bereiken van laaggeletterden?

Een burgerberaad is doorgaans inderdaad heel talig. Het vraagt veel extra werk en moeite op alle aspecten van je proces om daar iets aan te doen. Daar valt nog veel werk te verzetten. Een inspirerend voorbeeld van hoe het ook kan is The Global Assembly, zie energieparticipatie.nl/community/praktijkverhalen/burgerberaad-kan-energietransitie-democratischer-maken.

Hoe werkt de loting?

Met behulp van de betreffende gemeente en met openbare bronnen, zoals van het CBS en allecijfers.nl breng je de demografie van de gemeente in kaart. Als je dat matcht met je criteria, dan weet je hoeveel personen je van iedere groep in je burgerberaad zou willen hebben.

Voor het benaderen van mensen kun je werken met BAG gegevens en met BRP gegevens, BAG gegevens bevatten alleen het adres, met BRP gegevens kun je ook brieven op naam sturen. De BRP gegevens moeten door de gemeente worden aangeleverd. De respons voor brieven op adres is ongeveer 1%, de respons op brieven op naam is ongeveer 10%.

In de eerste loting worden brieven willekeurig verstuurd, zonder te kijken naar criteria, behalve eventueel de minimum leeftijd. Uit de eerste loting krijg je aanmeldingen. In de aanmelding geven mensen een aantal kenmerken op, zoals leeftijd en opleiding. Zo kun je de samenstelling van de groep beoordelen. Vormen ze een goede afspiegeling van de gemeente? Vervolgens kun je in de tweede loting doorselecteren op de gewenste criteria.

Mocht je van een bepaalde groep niet genoeg mensen hebben, dan kun je op daarop extra werven, met extra brieven, met straatgesprekken, langs de deuren of anderszins. Dit kan je doen na de eerste loting, maar het liefst doe je dit vooraf, omdat je kunt voorspellen welke groepen minder geneigd zullen zijn zich aan te melden.

Het loten gebeurt met een loting tool. Bureau EMMA heeft samen met de Dutch Coding Company een loting tool ontwikkeld. G1000 maakt gebruik van de tool van de Sortition Foundation, een internationale organisatie die speciaal is opgericht voor processen met loting voor democratie.

Organisatorische vragen

In het webinar kwamen een aantal organisatorische vragen naar boven die niet specifiek over representativiteit en loting gaan.

Hoe snel kun je een 'klein' burgerberaad organiseren?

Je hebt een aanlooptijd nodig voor communicatie, zodat inwoners weten waar het over gaat als de uitnodigingsbrief op de mat valt. En je hebt tijd nodig om alle partijen aan te haken die iets gaan doen met uitkomsten. Voor de voorbereiding moet je rekenen op minimaal drie maanden. De doorlooptijd van een burgerberaad zelf is minimaal 2 maanden. Je hebt een startbijeenkomst, verschillende uitwerkingssessies en een bijeenkomst waar de deelnemers besluiten nemen over de voorstellen. In totaal ben je dus al gauw 5 maanden bezig.

Er was kritiek op het burgerberaad in Twente omdat het besloten was en er geen pers bij aanwezig mocht zijn. Zou het niet beter zijn om het beraad vanaf het begin transparant te maken?

We wilden inwoners de ruimte geven helemaal vrij te kunnen praten zonder invloed van buitenaf. Het is belangrijk om de privacy en veiligheid van de deelnemers te kunnen borgen. De keerzijde is dat het daardoor

ontransparant kan overkomen. We hebben de bewuste keuze gemaakt om gedurende het beraad wel te communiceren over het proces maar niet over de inhoud.

Krijgen de deelnemers een vergoeding?

Een vergoeding zorgt ervoor dat meer mensen meedoen. Mensen hebben over het algemeen liever geld dan een cadeaubon. Er is geen landelijke wetgeving voor dit soort vergoedingen en het verschilt per gemeente hoe hiermee wordt omgegaan. De vorm doet er niet toe, ook een cadeaubon kan als inkomen worden gezien.

In Twente kregen deelnemers voor elke dag dat ze aanwezig waren een cadeaubon van €75. In Sluis kregen de deelnemers geen vergoeding. Bij de G1000 in Zuid Holland heeft de organisatie uitgevraagd of mensen een uitkering ontvingen en heeft de provincie contact opgenomen met de betreffende instanties om te vragen of deelnemers zonder problemen de vergoeding konden ontvangen. De vergoeding bedroeg €75 voor een doordeweekse avond en €85 voor een zaterdag. Daarnaast werden de reiskosten vergoed.